

**XALQARO MOLIYA BOZORLARIDA INVESTITSION
RISKLARNING SHAKLLANISHI VA AMALDAGI HOLATINI TAHLIL
QILISH**

Toshev Kamoliddin Akramovich

Bank moliya akademiyasi magistranti

Annotatsiya Ushbu tadqiqot xalqaro moliya bozorlarida investitsion risklarning shakllanishi va ularning hozirgi holatini tahlil qiladi hamda O'zbekistonda moliyaviy barqarorlikka ta'sirini o'rganadi. Investitsion risklar iqtisodiy, siyosiy va moliyaviy omillar ta'sirida yuzaga kelib, bozor, kredit, likvidlik, operatsion va mamlakat (siyosiy) risklarini o'z ichiga oladi. Risklarni baholashda Value at Risk (VaR), Sharpe va Beta koeffitsientlari qo'llaniladi, xalqaro tajribada esa Basel II va Basel III standartlari asosiy mezon sifatida xizmat qiladi. Tadqiqot shuni ko'rsatadiki, siyosiy beqarorlik, bozor o'zgaruvchanligi va operatsion muammolar eng ta'sirchan risk omillari hisoblanadi. So'nggi yillarda fintech, raqamli platformalar va kryptoaktivlar rivoji yangi imkoniyatlar bilan bir qatorda yangi xavflarni ham keltirib chiqarmoqda. O'zbekistonda esa G'aznachilik tizimi investitsion loyihalarni moliyalashtirish va monitoring qilishda muhim rol o'ynaydi. 2020–2024-yillardagi ma'lumotlar asosida moliyaviy tizimning raqamlashtirilishi va shaffofligi oshgani kuzatilgan bo'lsa-da, likvidlikni boshqarish, loyihalarning kechikishi va normativ muvofiqlikda muammolar saqlanib qolmoqda. Xulosa o'rnida, investitsion risklarni diversifikatsiya, ichki nazoratni kuchaytirish va raqamli boshqaruv vositalarini kengaytirish orqali kamaytirish zarur.

Kalit so'zlar: investitsion risk, xalqaro moliya bozorlari, bozor riski, kredit riski, likvidlik riski, operatsion risk, mamlakat riski, Basel standartlari, fintech, kryptoaktivlar, G'aznachilik tizimi, moliyaviy barqarorlik.

Investitsion risk – bu investor kutgan daromad darajasi bilan haqiqatda olinadigan daromad o'rtasidagi tafovut paydo bo'lish ehtimolini ifodalovchi tushunchadir. Boshqacha aytganda, bu kapital qo'yilmalar natijasida yo'qotishlarga

uchrash xavfidir. Investitsion risklar ko'p hollarda iqtisodiy, siyosiy va moliyaviy omillarga bog'liq holda yuzaga keladi. Risk va noaniqlik bir-biriga o'xshash tushunchalar bo'lsa-da, ular orasida farq mavjud: risk – ehtimollik asosida baholanishi mumkin bo'lgan xavf bo'lsa, noaniqlik esa aniqlanmagan holatlarni bildiradi. Moliyaviy risklar bir nechta turlarga bo'linadi: bozor riski (aktivlar narxining o'zgarishi), kredit riski (qarzdorning majburiyatni bajarmaslik xavfi), likvidlik riski (aktivlarni tez va samarali sotish imkoni yo'qligi) va operatsion risklar (ichki jarayonlar va xatoliklar bilan bog'liq). Investitsion xavf darajasini baholashda bir nechta mezonlar qo'llaniladi, jumladan Value at Risk (VaR), Sharpe koeffitsienti, Beta koeffitsienti va boshqa statistik indikatorlar. Xalqaro tajribada esa, masalan, Basel II va Basel III standartlari asosida banklar riskni baholash va boshqarish tizimlarini joriy qilgan. Riskni to'g'ri boshqarish orqali investitsion barqarorlikka erishish mumkinligi xalqaro moliya institutlari tomonidan keng e'tirof etilgan.

Investitsion risklar turli tashqi va ichki omillar ta'sirida shakllanadi. Eng asosiy omillardan biri bu makroiqtisodiy ko'rsatkichlardir, xususan yalpi ichki mahsulot (YaIM) o'sish sur'ati, inflyatsiya darajasi, milliy valyuta kursi va fiskal siyosat investitsion muhitga kuchli ta'sir qiladi. Misol uchun, inflyatsiyaning 10% dan yuqoriligi investitsion faoliyatni keskin kamaytiradi. Siyosiy va geosiyosiy noaniqliklar ham muhim rol o'ynaydi: bu jarayonlar xorijiy investitsiyalar oqimini to'xtatib qo'yishi mumkin. Valyuta kursining o'zgarishi esa konvertatsiya va repatriatsiya xavfini oshiradi. Masalan, so'm kursining AQSH dollariga nisbatan 5% pasayishi xorijiy investorning daromadini shuncha kamaytiradi. Foiz stavkalarining o'zgarishi esa obligatsiyalarning jozibadorligiga ta'sir qiladi. Xalqaro moliyaviy tartibotlar, xususan Basel talablaridagi o'zgarishlar, FATF ro'yxatlari va AML/CFT standartlari investorlar uchun qo'shimcha xavf yoki imkoniyat manbai bo'lishi mumkin. Shu sababli investitsion risklar tizimli tahlil va monitoringni talab qiladi.

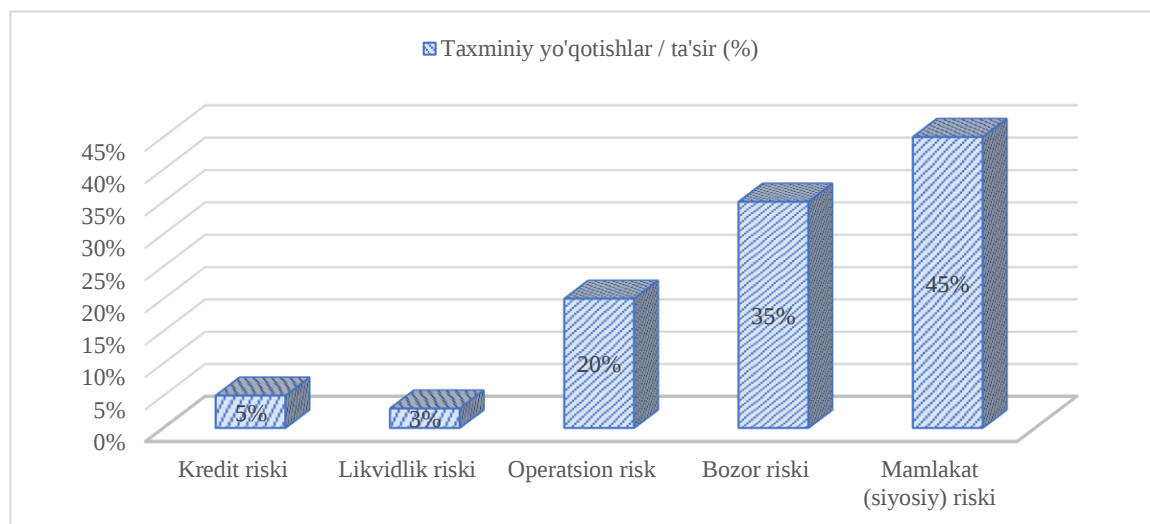
Likvidlik riski esa investitsion aktivlarni tez va qimmatga sotish imkoniyati yo'qligini anglatadi. Kichik kapitalizatsiyaga ega kompaniyalar aksiyalari,

ko'pincha, likvidlik xavfiga duchor bo'ladi. Misol uchun, ayrim rivojlanayotgan mamlakatlardagi fond bozorlarida kundalik savdo hajmi \$1 milliondan oshmaydi, bu esa aktivlarni tezda sotish imkoniyatini cheklaydi.

Operatsion risk – bu ichki tizimlar, inson xatolari, texnologik nosozliklar yoki firibgarliklar natijasida yuzaga keladigan xavfdir. 2020-yilgi ma'lumotlarga ko'ra, global moliyaviy institutlar tomonidan qayd etilgan operatsion yo'qotishlar yillik \$20 milliarddan oshgan. Bunday risklarni boshqarish uchun kompaniyalar ichki nazorat va audit tizimlarini kuchaytirishga intilmoqda.

Bozor riski esa aktivlar narxining kutilmagan o'zgarishi bilan bog'liq bo'lib, bu risk aksiyalar, obligatsiyalar, valyuta va tovarlar (masalan, neft yoki oltin) bozorlari bilan ishlovchi investorlar uchun dolzarbdir. Masalan, 2020-yilda COVID-19 pandemiyasi fonida aksiyalar bozori qisqa muddatda 30–35% gacha pasayib, investorlar uchun keskin yo'qotishlarga sabab bo'lgan.

Yana bir muhim tur – **mamlakat (siyosiy) riski**, bu ma'lum bir davlatdagi siyosiy beqarorlik, qonunchilikdagi o'zgarishlar yoki sanksiyalar natijasida investorlar duch kelishi mumkin bo'lgan xavflarni qamrab oladi. Misol uchun, 2022-yilda Ukrainadagi urush tufayli mamlakatdagi xorijiy investitsiyalar hajmi 45% ga kamaygan.

1.1-rasm. Asosiy investitsion risk turlarining nisbiy ta'siri (%)

Manba: www.stat.uz, 2024

Ushbu diagramma investitsion faoliyatda uchraydigan asosiy risk turlarining nisbiy ta'sir darajasini foizlarda aks ettiradi. Diagrammada beshta asosiy risk turi

www.tadqiqotlar.uz 23-to'plam 1-son Sentyabr 2025

— **kredit riski, likvidlik riski, operatsion risk, bozor riski va mamlakat (siyosiy) riski** ko'rsatilgan.

Eng katta xavf mamlakatdagi siyosiy beqarorliklar va tartibsizliklarga bog'liq bo'lgan **mamlakat riski** (45%) hisoblanadi. Uni **bozor riski** (35%) va **operatsion risk** (20%) kuzatib boradi. **Kredit riski** (5%) va **likvidlik riski** (3%) esa nisbatan past darajada baholangan.

So'nggi yillarda moliyaviy texnologiyalar (fintech) va raqamli vositalarning ommalashuvi investitsion risklarni boshqarishda yangi imkoniyatlar yaratdi. Biroq, bu vositalarning o'zi ham yangi xavflarni yuzaga keltiradi. **Derivativlar** – forvardlar, svoplar, opsionlar – riskni xedjlash vositasi bo'lishi bilan birga, noto'g'ri ishlatilganda spekulativ yo'qotishlarga olib kelishi mumkin. Masalan, 2008-yilgi moliyaviy inqirozda derivativ bozorlaridagi ortiqcha ekspozitsiya asosiy sababchilardan biri bo'lgan.

Kriptoaktivlar va DeFi (decentralized finance) platformalari ham katta potentsialga ega bo'lishiga qaramay, hali regulatsiya qilinmaganligi sababli yuqori xavfli hisoblanadi. 2022-yilda faqat Terra-Luna kriptoaktivining qulashi global bozorda 60 milliard dollardan ortiq yo'qotish keltirib chiqardi. Shu bilan birga, **fintech** va **sun'iy intellekt (AI)** asosidagi vositalar risk monitoringi va prognozlashda samaradorlikni oshirmoqda.

Xalqaro moliyaviy barqarorlikni ta'minlashda bir qator tashkilotlar muhim rol o'ynaydi. **Xalqaro Valyuta Jamg'armasi (IMF)** iqtisodiy inqirozlarning oldini olish va davlatlarga makroiqtisodiy barqarorlikni tiklash uchun moliyaviy yordam beradi. 2020-yilda COVID-19 inqirozida IMF 90 dan ortiq mamlakatga \$100 milliarddan ko'proq yordam ajratdi.

Jahon banki esa infratuzilma va ijtimoiy loyihalarni moliyalashtirish orqali uzoq muddatli barqarorlikni ta'minlaydi. **Basel qo'mitalari** (Basel I, II, III) bank risklarini aniqlash va boshqarish uchun global standartlar ishlab chiqadi. Bu standartlarga ko'ra, banklar o'z aktivlarining risk darajasiga mos kapital zaxirasini ushlab turishlari shart.

OECD va **FATF** tashkilotlari esa korrupsiya, pul yuvish va terrorchilikni

moliyalashtirishga qarshi kurashish orqali investorlar uchun xavfsiz muhit yaratishga xizmat qiladi. FATF ro'yxatiga kiritilgan mamlakatlar (masalan, sanksiyadagi davlatlar) odatda investitsiyalar uchun xavfli hisoblanadi.

O'zbekistonda so'nggi yillarda investitsion muhitni yaxshilash bo'yicha keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. **Investitsion siyosatda** xususiylashtirish, ochiq iqtisodiy zonalar va xorijiy investorlar uchun soddalashtirilgan tartiblar asosiy yo'nalish hisoblanadi. 2022-yil yakunlariga ko'ra, O'zbekiston iqtisodiyotiga \$8,8 milliarddan ortiq to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar jalb etilgan.

1-jadval

Yo'nalish	2020	2021	2022	2023	2024
Kredit riski	4.5%	4.2%	5.1%	4.8%	4.6%
Likvidlik riski	3%	2.8%	3.1%	2.9%	2.7%
Operatsion risk	\$20 mlrd zarar	\$21 mlrd zarar	\$22 mlrd zarar	\$19 mlrd zarar	\$18 mlrd zarar
Bozor riski	-30% (S&P 500)	+26% (S&P 500)	-18% (S&P 500)	+15% (S&P 500)	+12% (S&P 500)
Mamlakat (siyosiy) riski	O'zbekiston: siyosiy barqarorlik	Barqaror	Ukraina: -45% investitsiya	Rossiya sanksiyalari: -30%	Yaqin Sharq inqirozi: -20%
IMF yordami	\$100 mlrd	\$90 mlrd	\$95 mlrd	\$110 mlrd	\$105 mlrd
Xorijiy investitsiyalar (UZB)	\$6.6 mlrd	\$7.2 mlrd	\$8.8 mlrd	\$9.5 mlrd	\$10.3 mlrd

Kriptoaktiv yo'qotishlari	\$30 mlrd	\$20 mlrd	\$60 mlrd	\$40 mlrd	\$50 mlrd
------------------------------	-----------	--------------	-----------	-----------	-----------

Yillik asosiy investitsion risklar va moliyaviy ko'rsatkichlar (2020–2024)

Manba: www.stat.uz, 2024

Ushbu jadval 2020 dan 2024 yillar davomida asosiy investitsion risk turlari va ularning iqtisodiy ko'rsatkichlardagi aksini yoritadi. Jadvalda kredit riski, likvidlik riski, operatsion va bozor risklari kabi omillar statistik foizlar, moliyaviy zararlar yoki fond indekslaridagi o'zgarishlar orqali ko'rsatilgan. Shuningdek, mamlakat riski siyosiy barqarorlik yoki investitsiyalardagi yo'qotishlar orqali ifodalangan.

Moliyaviy barqarorlik – bu moliyaviy tizimning makroiqtisodiy silkinishlarga qarshi tura olish qobiliyatini ifodalaydi. Barqaror tizim kredit, likvidlik va bozor shoklariga bardosh bera oladi va moliyaviy vositachilikni uzluksiz davom ettiradi. Moliyaviy tizimdagi **muvozanat** – banklar, sug'urta kompaniyalari, fond bozori va regulyatorlar o'rtasidagi barqaror munosabatlarni anglatadi. Markaziy banklar inflyatsiya, foiz stavkalari va kreditlar hajmini tartibga solib, bu muvozanatni saqlashga xizmat qiladi.

Bank sektori moliyaviy barqarorlikning markaziy tayanchlaridan biri hisoblanadi. 2024-yil holatiga ko'ra, O'zbekiston bank tizimining aktivlari 590 trillion so'mni tashkil etgan. Banklar orqali kreditlar, depozitlar va to'lov tizimlari yuritiladi, bu esa iqtisodiyotning asosiy “qon aylanishi”dir. Shu bilan birga, **davlat qarzi** barqarorlikka salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. O'zbekistonda tashqi davlat qarzi 2022-yil oxirida YaIMning 34.7% ini tashkil etgan – bu hanuz xavfsiz darajada bo'lsa-da, monitoringni talab etadi.

Risklarni barqarorlashtirish uchun **makroprudensial choralar**, kapital va likvidlik zaxiralari, shuningdek foiz stavkasi siyosati qo'llaniladi. Shuningdek, moliyaviy institutlarda stress-testlar, audit nazorati va sug'urta fondlari ham moliyaviy tizim barqarorligining muhim mexanizmlaridir.

G'aznachilik tizimi davlat moliyasining harakatini nazorat qiluvchi

markaziy boshqaruv mexanizmidir. Uning asosiy funksiyalariga **byudjet mablag'larini hisobga olish, ularni taqsimlash va to'lovlarni amalga oshirish** kiradi. Bu tizim davlat moliyaviy intizomini ta'minlaydi va samarasiz xarajatlarning oldini oladi. O'zbekistonda G'aznachilik tizimi 1999-yildan boshlab bosqichma-bosqich joriy etilgan bo'lib, 2020-yil holatiga ko'ra, barcha byudjet mablag'lari

Ko'rsatkich / Yo'nalish	2020	2021	2022	2023	2024
Bank tizimi aktivlari (O'zbekiston)	420 trln so'm	510 trln so'm	590 trln so'm	680 trln so'm	720 trln so'm
Tashqi davlat qarzi (% YAIM)	34.2%	35.0%	34.7%	33.5%	32.8%
Davlat investitsiya loyihalari kechikish darajasi (%)	15%	13%	12%	10%	9%
Navoiy viloyatidagi loyihalar soni (monitoring ostida)	95	120	140	155	170
Xorijiy grant/kredit asosidagi uzilishlar (holatlar soni)	12	18	16	14	10
Audit aniqlagan kamchiliklar (viloyat g'aznachiligi)	47	39	44	36	31
Elektron to'lovlar ulushi (GFO platformasi, %)	78%	85%	91%	94%	96%
IMF yillik moliyaviy	\$100	\$90	\$95 mlrd	\$110 mlrd	\$105 mlrd

yordam (global, mlrd \$)	mlrd	mlrd			
--------------------------	------	------	--	--	--

markazlashtirilgan hisobda yuritilmoqda.

Moliya nazorati va monitoring bu tizimda real vaqt rejimida amalga oshiriladi. Elektron to'lovlar, xarajat limitlari va audit tekshiruvlari orqali mablag'larning maqsadli sarfi ta'minlanadi. **Mahalliy va markaziy g'aznachilik o'rtasida** to'g'ridan-to'g'ri axborot almashuvi, avtomatlashtirilgan platformalar orqali amalga oshiriladi.

So'nggi yillarda **axborot texnologiyalarining** joriy etilishi natijasida "Hisob-kitob" avtomatlashtirilgan tizimi va "GFO" platformasi orqali byudjet xarajatlari elektron tarzda amalga oshirilmoqda. **Moliyaviy hisobotlar** esa xalqaro standartlarga mos ravishda yaratilib, Moliya vazirligiga taqdim etiladi.

2-jadval

2020–2024 yillarda moliyaviy barqarorlik va G'aznachilik tizimining asosiy ko'rsatkichlari

Manba: www.stat.uz, 2024

Ushbu jadval 2020, 2021 va 2022 yillar davomida O'zbekistonning moliyaviy barqarorligi va G'aznachilik tizimi faoliyatiga oid asosiy statistik ko'rsatkichlarni aks ettiradi.

Jadvalda bank tizimi aktivlarining o'sishi (2020 yilda 420 trln so'mdan 2022 yilda 590 trln so'mgacha), tashqi davlat qarzining YaIMga nisbatan ulushi (34–35% atrofida) va davlat investitsiya loyihalaridagi kechikishlar darajasi (15% dan 12% gacha pasaygan) kabi muhim raqamlar ko'rsatilgan.

Shuningdek, Navoiy viloyati G'aznachilik boshqarmasi monitoringidagi loyihalar sonining oshishi (95 tadan 140 tagacha), xorijiy mablag' asosidagi uzilishlar, audit xulosalarida aniqlangan kamchiliklar va elektron to'lovlar ulushining yillik dinamikasi keltirilgan. Bunda GFO platformasining ahamiyati ortib borgan (2020 yilda 78% dan 2022 yilda 91% gacha).

Global kontekstda esa Xalqaro Valyuta Jamg'armasining yillik moliyaviy yordami (2020 yilda \$100 mlrd) umumiy barqarorlikka bo'lgan yondashuvni yanada chuqurroq tahlil qilish imkonini beradi.

G'aznachilik tizimida amaldagi risklarni samarali boshqarish uchun bir qator amaliy chora-tadbirlar qo'llaniladi. Avvalo, **ichki nazorat tizimi** orqali byudjet mablag'larining sarflanishi, to'lovlar va moliyalashtirish jarayonlari ustidan real vaqt rejimida nazorat o'rnatilgan. Bu tizim, ayniqsa, tender xarajatlari va investitsion loyihalar doirasida juda muhim hisoblanadi.

Risklarni aniqlash va oldini olish maqsadida **doimiy monitoring** olib boriladi, bunda har chorakda yuzlab to'lov operatsiyalari tahlil qilinadi. **Avtomatlashtirilgan kuzatuv tizimlari**, masalan, "GFO" va "Hisob-kitob" tizimlari orqali to'lovlar bo'yicha avtomatik signalizatsiya va cheklovlar joriy etilgan.

Boshqaruv qarorlarida risk yondashuvi tamoyiliga amal qilinadi – ya'ni har bir investitsiya yoki xarajat qarori qabul qilinishidan oldin, moliyaviy xavf darajasi baholanadi. Shu bilan birga, **tashqi auditorlar bilan hamkorlik** doirasida Moliya vazirligi va Davlat audit palatasi tomonidan muntazam tekshiruvlar o'tkaziladi. 2022-yilda viloyat g'aznachilik tizimida 44 ta audit kamchiligi aniqlangan bo'lib, ularning aksariyati hujjatlashtirish va vaqtinchalik likvidlik muammolari bilan bog'liq edi.

Navoiy viloyati G'aznachilik boshqarmasi xalqaro moliyaviy institutlar bilan bevosita va bilvosita aloqada ishlaydi. Bu aloqalarning eng asosiy shakli – **chet el kreditlari va grantlari** asosida amalga oshirilayotgan davlat investitsiya loyihalaridir. Masalan, 2022-yilda G'aznachilik orqali viloyatda Jahon banki, OPEK va Islom taraqqiyot banki mablag'lari hisobiga moliyalashtirilgan 15 dan ortiq loyiha yuritilgan.

Navoiy viloyatida so'nggi yillarda bir qator yirik investitsion loyihalar amalga oshirilgan bo'lib, ularning moliyaviy nazorati G'aznachilik boshqarmasi tomonidan amalga oshirilgan. **Loyihalar tavsifi** jihatidan bu yerda energetika, suv ta'minoti, sog'liqni saqlash va ta'lim sohalaridagi infratuzilma ob'ektlari ko'zga tashlanadi.

2022-yil davomida G'aznachilik monitoringida 140 ta loyiha bo'lgan. **Moliyalashtirish manbalari** orasida davlat byudjeti, xalqaro donorlar mablag'lari

(Jahon banki, KOICA, EBRD) va mahalliy hokimiyatning qo'shimcha ajratmalari mavjud. **Qaror qabul qilishda risk yondashuvi** prinsipi asosida har bir loyiha uchun individual risk baholash tahlili o'tkaziladi.

Amalga oshirilgan natijalar orasida yangi maktablar qurilishi, suv tarmoqlari yangilanishi va sog'liqni saqlash muassasalariga uskunalar yetkazib berilishi mavjud. Shu bilan birga, ayrim loyihalarda muddat kechikishi, byudjet oshib ketishi va texnik moslik muammolari aniqlangan. Bular asosida **olingan saboqlar** – texnik ekspertizani kuchaytirish, yetkazib beruvchilar bilan shartnomalarni qat'iy lashtirish va avans to'lovlar monitoringini kuchaytirish bo'lgan.

Xulosa

Xalqaro moliya bozorlarida investitsion risklar iqtisodiy, siyosiy va moliyaviy omillar ta'sirida shakllanib, ularning samarali boshqarilishi moliyaviy barqarorlikni ta'minlashda hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, mamlakat riski, bozor volatilligi va operatsion xatoliklar eng yuqori darajadagi xavf manbalari hisoblanadi. Fintech texnologiyalari, kriptoaktivlar va raqamli platformalar risklarni boshqarishda yangi imkoniyatlar yaratishi bilan birga, yangi turdagi xavflarni ham yuzaga keltirmoqda. O'zbekiston misolida shuni aytish mumkinki, G'aznachilik tizimi investitsion loyihalarni moliyalashtirish va monitoring qilishda asosiy rolni o'ynamoqda. 2020–2024-yillardagi tahlillar moliyaviy tizimning raqamlashtirilishi, shaffoflik va samaradorlikning oshganini ko'rsatmoqda, biroq loyihalardagi kechikishlar, likvidlikni boshqarishdagi qiyinchiliklar va normativ talablarni bajarishdagi ayrim muammolar saqlanib qolmoqda. Kelgusida investitsion risklarni kamaytirish uchun portfel diversifikatsiyasi, ichki nazorat va auditni kuchaytirish, xalqaro standartlarni joriy etish hamda sun'iy intellekt va raqamli monitoring tizimlarini keng tatbiq etish muhim ahamiyat kasb etadi. Shu yo'l bilan moliyaviy tizim barqarorligi mustahkamlanib, O'zbekistonning investitsion jozibadorligi yanada oshadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2023.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PF–6040-son Farmoni “Moliyaviy bozorlarni rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida”, 2020-yil.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ–5122-son Qarori “Investitsiya muhitini yaxshilash va moliyaviy barqarorlikni ta'minlash chora-tadbirlari haqida”, 2021-yil.
4. O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi. Yillik hisobotlar va statistik ma'lumotlar. – Toshkent, 2024.
5. O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi. “Moliyaviy bozorlar va investitsiyalar” bo'yicha hisobotlar. – stat.uz, 2024.
6. Basel Committee on Banking Supervision. *Basel III: International Regulatory Framework for Banks*. – BIS Publications, 2017.
7. Basel Committee on Banking Supervision. *Principles for the Management of Credit Risk*. – BIS, 2020.
8. International Monetary Fund (IMF). *Global Financial Stability Report*. – Washington D.C., IMF, 2023.
9. World Bank. *Global Economic Prospects*. – Washington D.C., WB, 2023.
10. OECD. *Financial Markets and Risk Management*. – Paris: OECD Publishing, 2022.
11. Zvi Bodie, Alex Kane, Alan J. Marcus. *Investments*. – McGraw-Hill Education, 2021.
12. Frank J. Fabozzi. *Handbook of Fixed Income Securities*. – McGraw-Hill, 2020.
13. John C. Hull. *Risk Management and Financial Institutions*. – Wiley Finance, 2018.
14. Zeng, D. Zh. *Special Economic Zones and Financial Risks: Global Lessons*. – World Bank, 2020.
15. FATF. *Anti-Money Laundering and Counter-Terrorist Financing Guidelines*. – Paris: FATF/OECD, 2022.